**Oponentský posudek**
na habilitační práci

Autor: Mgr. art. Robert Šuchta, ArD.
Název: Soubor uměleckých děl se zaměřením na loutkové divadlo s využitím narace ve stylu live puppet cinema

Oponent: prof. Mgr. Miloslav Klíma
Vysokoškolský učitel v oboru Divadelní umění působil do 31. 12. 2023 na Katedře alternativního a loutkového divadla Divadelní fakulty Akademie múzických umění v Praze.

1. *Originalita a přínos habilitační práce:* Je často ctižádostí umělce být originální, být objevitelem nových cest a věrozvěstem nových postupů. Jak krátká a nestálá je ovšem v umění originalita. Hledejme, zkoumejme a poznávejme spíše její přínos v procesu trvalého vývoje, protože pouhá jinakost sama o sobě ještě nemusí a nejspíše ani neznamená nová skutečně objevná poznání. Obdivujme ji v momentě, kdy vzniká z potřeby najít adekvátní prostředky pro smysluplnou komunikaci nikoli jen racionální, ale současně také emotivní v jakémsi vzájemném propojování a doplňování. Originalita trvalejší hodnoty vzniká nejspíše jako produkt potřeby artikulovat sdělení tvůrce/tvůrců tak, aby našlo cestu do nitra těch, kterým je učeno, stává se společným zájmem. Víme, že skutečné vrcholné umělecké dílo přináší a nabízí nové poznatky, zážitky a zprávy o vnitřním světě lidské bytosti, jejíž existence se naplňuje uprostřed provázané společnosti, která ji obklopuje. Takových velkých poznání objevujeme přirozeně velmi málo, jsou vzácné. Proto přetrvávají svou dobu a mají často trvalé poselství či aspoň nevyhasínající inspirativnost. Současně nelze přehlížet, že čas přináší do denního života lidí s naprostou samozřejmostí postupy, podněty a procesy, které předchozí čas neznal. Nejde o to „skalpovat" nové mnohdy spíše technické pomůcky a implementovat je efektně do procesu tvorby a tím propagovat originalitu, nutné je spíše pochopit, co všechno se stalo pro širší okruh lidí samozřejmostí, se kterou automaticky zacházejí, co do lidské komunikace vneslo usnadnění dialogu, který směřuje k vzájemnému chápání a snad i pochopení. Přenos animace na plátno v reálném čase je postup, který Robert Šuchta plně využívá s tím, že střihy, přeskoky v prostředích a neskrývaná hravost s prostorem, loutkami, hudbou, zvuky a hereckým projevem, se v jeho projektech stávají samozřejmou metodou, která u něho navíc umožňuje překračovat hranice stylizace až do krajních poloh, protože má ve vrcholném okamžiku možnost střihem opustit a neprotrahovat zbytečně dlouho krajní mnohdy drastickou situaci. (Projekt DUKLA.) V jiné žánrové poloze může právě kombinace záznamu a reálného prolnutí dvou i více dějů, snímání plošných loutek z obou stran podpořit fantazijní aspekt putování exotikou nikoli dokumentovanou, ale viděnou s jistou naivitou. Doplněno písněmi, jazykovými stylizacemi, překypující hravostí až radostí z animace nabízí směřování k variantě až pohádkového

putování. (Dr. Dulitl, aneb Historie jeho života doma jako aj v dialekej cudzine. Podobně projekt Subjekt Gulliver.) Tento výzkum bohaté škály výrazových a metodických postupů je bezpochyby originální a zachovává si komunikativní imperativ společného zážitku tvůrce a diváka.

Ostatně: *„… Gejza Dezorz sa od začiatku svojej tvorby profiluje ako experimentátor v rámci dramaturgie a prístupu k tradíciám bábkového divadla. Jeho originálny prístup sa prejavil už na začiatku jeho profesionálnej kariéry, keď v Bábkovom divadle v Košiciach inscenoval vlastné dramatické texty, v ktorých čerpal z ľudového divadla, rozprávok a folklóru, ale i popkultúry (Piatko a Pustaj, 2000; Momo z Marsu, 2001). I v ďalších profesionálnych divadlách sa v rámci dramaturgie orientoval na klasické rozprávkové texty, ku ktorým pristupoval so značnou invenciou a kreativitou, tradičné prvky prepájal s modernými technológiami a so súčasnými popkultúrnymi odkazmi." A dále:"… Po založení Dezorzovho lútkového divadla pokračoval v hľadaní nových možností a spôsobov uchopenia historických bábkarských postupov provokujúcim spôsobom. V Dezorzovom lútkovom divadle spolupracuje so stálym tímom spolupracovníkov a bábkohercov, s ktorým vytvoril napr. úspešnú hororovú „moralitu" Desperanduľa (podtitul Strašlivá dcára, či spravodlivá zpláta pýchy i márnivej nádharnosti, 2006), gerojskú adventúru Perun, Hrom bezbožných abo Pogrom Slávia (2008), kde voľne narábal s mytológiou starých Slovanov, či nápaditú paródiu na muzikál Sandokan – Tiger sa vracia (2012).*
*V roku 2011 Dezorz uviedol projekt Slovenské marionetové divadlo, v ktorom uvádza tradičné bábkové hry (so zapožičanými bábkami zo zbierky významného ľudového bábkara Antona Anderleho) v replike barokového marionetového divadla s maľovanými horizontmi a so starými pôvodnými textami v starej slovenčine. Tradičné príbehy bábok ponúka v novom šate, pričom silnou stránkou inscenácií je majstrovská animácia bábok spolu s interpretáciou postáv (Johanes Faust, 2011; Trúchlohra o svätej Genovefe, 2011; Gašparko putuje do Turecka, 2011; Don Juan alebo márnotratný syn, 2013, Cirkus, 2014).*
*Dezorz či už ako režisér, autor alebo dramaturg spája tradičné prvky bábkového divadla s prvkami modernými, navzájom mieša vplyvy rôznych subkultúr a masovej kultúry (muzikály, reklamy, filmy) s inšpiráciami z klasických rozprávok či mýtov. Deštruuje tak zaužívanú predstavu o bábkovom divadle určenom majoritne detskému divákovi. Dezorzovo lútkové divadlo a projekt Slovenského marionetového divadlo sú ojedinelým bábkovým divadlom na Slovensku."*
*K charakteristice J. Šuchty patří víra v tradici, která ovšem žije a vyvíjí se, není skanzenem, a dále obliba loutky:"… Médium bábky sa ignorovať nedá. Lepšie povedané, ja ho nedokážem ignorovať a ani nechcem. Často je prítomné aj v činoherných inscenáciách, no dokáže byť také nenápadné, že si to divák ani neuvedomuje. Bábkové divadlo ma inšpirovalo od momentu, keď som ho začal bližšie a dôkladnejšie spoznávať počas štúdií na Činohernej a bábkarskej fakulte VŠMU. Iniciačne ma naplnilo a definovalo*

*môj pohľad nielen na divadlo, ale aj na vnútorné prežívanie či nazeranie na javy, ktoré ľudskú bytosť formujú a ovplyvňujú. Na svojej profesijnej ceste často zabáčam na rôzne cestičky iných umeleckých druhov a ponáram sa do iných tvorivých sfér a výrazových prostriedkov, či už je to televízia, film, činohra alebo rozhlas. Vždy sa však pokorne vraciam späť na tú hrboľatú hlavnú autostrádu – krivolakú a nikdy nekončiacu cestu bábkového divadla.*
*Čaro bábkového divadla je nedefinovateľné a ťažko uchopiteľné. Je to tajomná mágia, ale aj ťažké remeslo. Sú to efemérne čiastočky niečoho, čo nás presahuje. Použijem tú notoricky známu definíciu – bábkové divadlo je oživenie neživého. Toto alchymistické a tak trochu pohanské nazeranie na bábkové divadlo je pre mňa určujúce. Primárne vnímam bábkové divadlo ako divadlo figuratívne a až potom ako divadlo iných foriem. Táto optika ma obohacuje a posúva ďalej dokonca aj pri práci v iných médiách…*"
*(citace z webů na téma G. Dezorz)*

Hledání v umění je nezbytné, ale je výhodné, je-li provázeno reflexí a hledáním souvislostí v rámci společného prožitku tvůrce a diváka. V praxi to znamená obvykle nelineárnost nastoupené cesty a schopnost průběžné analýzy.

2. *Význam umělecké práce pro rozvoj oboru doma i v zahraničí:* Pro mladou a dnes i nejmladší generaci je využívání multimediálních prostředků samozřejmostí a spíše jde o jejich kultivaci než o další technicistické rozmnožování variant. Nejcennější na vybraných inscenacích či spíše projektech je jakási samozřejmost, že každý technický, kreativní, dekorativní či emotivní prostředek je zařazen proto a tak, že v tu chvíli a takto konkrétně traktován vyjadřuje či působí nejproduktivněji a nabízí adresátovi impuls k jeho vlastní interpretaci, která je jistěže kotvena v tónině a barvě, kterou volili tvůrci, ale není direktivní. Ohlas na Slovensku a na festivalech v ČR, Francii, Polsku, Indii, Ukrajině, Albánii, Budapešti i jinde potvrzuje, že směřování R. Šuchtu nachází rezonanci a jeho tvorba často propojená s výzkumem je respektována a reflektována. Prof. Mgr. Karel Makonj se často k tvorbě Dezorzova divadla analyticky vracel a nacházel v ní podněty pro studenty na Katedře alternativního a loutkového divadla Divadelní fakulty Akademie múzických umění v Praze. (Viz. Od loutky k subjektu.) Jestliže oceňujeme tradiční loutkářství dokonce zápisem na seznam UNESCO, tak ovšem nemyslíme zakonzervovanou podobu tohoto umění, ale fakt, že vzniklo v procesu života, bylo plně aktuální a ovšem nadále se vyvíjí. To nemusí znamenat lineární „vylepšování", ale znamená to skutečnou životnost, schopnost absorbovat objektivní procesy společnosti v okolí a změny, jimiž prochází. Dezorzovo lútkové divadlo je příkladem přirozených proměn a vývoje uměleckého druhu, který se ke své tradici hlásí jako odkazu živému nikoli dokumentačnímu.

3. *Možnosti uplatnění výsledků umělecké práce/výzkumu v pedagogické praxi:* V habilitačních materiálech je podrobný seznam ohlasů domácích (30) i zahraničních (4). Materiál plynoucí z uměleckého výzkumu, který svými experimenty tvoří R. Šuchta, je svou názorností a trvalou neukončeností vhodným pedagogickým východiskem pro inspiraci dalších generací studentů. Je tedy přirozené, že působí na VŠMU a směřuje k habilitaci. Není smyslem pedagogiky na umělecké škole „produkovat" kopie vynikajících tvůrců, je smyslem otevírat a kultivovat talent mladých lidí, kteří se snaží umění věnovat nikoli jako pouhé řemeslo, ale jako komplexnější poslání. Cesta uchazeče dokládá, že každý vývoj umělce je nelineární, mnohdy plný úspěchů i omylů, ale především vzácných objevů v momentě, kdy se dílo tvůrce stane součástí života vnímatele.

4. *Inspirační a informační zdroje, metody zpracování / metodika výzkumu:* Jen připomínka E.F. Buriana a jeho Teatergrafu, projekcí v inscenaci Eugen Oněgin, dále A. Radoka a jeho Polyekranu na EXP/O 58 a hlavně vynikajícího projektu Otvírání studánek s hudbou B. Martinů z české oblasti dokládá, že tendence propojování druhů a postupů je v divadelním vývoji samozřejmostí a nevyhýbá se ani loutkovému divadlu. Připomeňme skupinu SALAMANDR v divadle S+H, Černé a luminiscenční divadlo a další. Tvorba a výzkum R. Šuchty nevzniká ve vzduchoprázdnu ani na rýsovacím papíře, je součástí všeobecného trvalého hledání takových výrazových prostředků, které adekvátně reálné době spolehlivě či aspoň nadějně rezonují a fungují v konkrétním čase lidské společnosti. Jistěže se nevyhýbá momentům pokus – omyl, ale vždy ještě poznání, možná někdy i poučení. To je na různých inscenacích a projektech uchazeče zcela zřetelné i tím, jak rozdílným druhům adresátů jsou jeho práce především určeny a tedy tím, jaký způsob vyprávění volí. (Připomínám si z plejády projektů uchazeče díla jako Frankenstein, Král Ubu, Pinokio, Dracula, Gašparko a lúpežník a další.)

5. *Celková umělecká / odborná úroveň habilitační práce:* Habilitační práci v podobě předloženého souboru tří inscenací či projektů / Dr. Dulitl, Dukla, Subjekt Gulliver) je nezbytné vnímat na pozadí jednak dalších projektů režijních (divadelních, filmových, televizních), dramaturgických, autorských ale i publikačních. Jejich výčet je reprezentativní a dokládá bohatost tvorby a výzkumu uchazeče. Ohlasy pak nepochybně potvrzují význam této tvorby a výzkumu. Za důležité považuji to, že Robert Šuchta svou cestu jistěže obhajuje, vysvětluje a rozvíjí, ale v žádném případě ji nestaví do role modelu či následováníhodné normy. Plně chápe, že může být inspirací, nikoli návodem k úspěchu. To je z pedagogického hlediska důležité. Vždyť všichni žáci slavných mistrů uměleckých dílen nakonec šli svou cestou, která více tu méně navazovala na osobnosti, u nichž sbírali zkušenosti.

6. *Doplňující komentář k habilitační práci:* Byl předložen soubor uměleckých děl. Dovolím si poznámku, že mi k němu chybí shrnující, zacílená analýza

a sebereflexe, kterou uchazeč završuje svůj výzkum prováděný skrze umělecká díla. Čerpal jsem proto také z disertační práce R. Šuchty obhájené 28. 08. 2023, kterou jsem oponoval, i když měla jiné celkové zaměření a z dalších publicistických prací uchazeče. Tématu živého loutkového filmu jako součásti divadelního projektu je tam věnována též pozornost. Respektuji ale podmínky a pravidla platná na Slovensku, která k souboru uměleckých děl shrnující reflexi nepožadují. Předložené inscenace a texty, které činnost uchazeče provázejí, směřují v tomto konkrétním tématu habilitačního řízení k důslednému hledání **možností synergie různých výrazových prostředků a realizačních postupů**, zahrnující jak animaci ploškových loutek či papírkovou animaci, tak animaci viditelnou či skrytou a především objevují moment autentického přenosu na místě tvořené animace loutek a předmětů skrze multimediální prostředky na projekční plátno pomocí promyšleného střihu a za plné součinnosti výrazné hudební složky, ruchů, slovního projevu a přesného světelného designu.

7. *Doporučení:* Doporučuji uchazeči Mgr. art. Robertu Šuchtovi, ArD. udělení umělecko-pedagogického titulu docent v oboru Habilitačního a inauguračního řízení: divadelní umění.

V Praze dne 31. 10. 2024

prof. Mgr. Miloslav Klíma